

Miscellanea Hadriatica et Mediterranea, 7, Zadar, 2020., 258 str.

Krajem 2020. godine Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru objavio je novi, 7., broj časopisa *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea*. Sadržajno časopis je podijeljen u tri veća dijela. Prvi dio čine prilozi i rasprave (str. 11-238) u kojemu je objavljeno sedam članaka kategoriziranih kao izvorni znanstveni radovi. Drugi dio, prikazi (str. 239-242) čini jedan prikaz knjige, dok je treći dio posvećen sjećanju na preminule kolege (str. 243-258). Kao i prethodni, tako je i ovaj broj časopisa objavljen dvojezično, odnosno na hrvatskom i engleskom jeziku.

Časopis otvara rad autorica Zrinke Serventi i Morane Vuković s naslovom *Keramički nalazi s lokaliteta Glavice - Stara Poveljana u kontekstu prapovijesnih naselja na otoku Pagu* (Ceramic Finds from Glavice - Stara Poveljana in the Context of Prehistoric Settlements on the Island of Pag) (str. 11-42). Rad je nastao na temelju arheoloških istraživanja koje su autorice provele tijekom 2012. godine na lokalitetu Glavice - Stara Poveljana na otoku Pagu. Od ukupno 2778 nalaza, autorice su analizirale 362, odnosno samo one nalaze koji se s određenom sigurnošću moglo datirati u prapovijest, a najvjerojatnije u željezno doba. Istraživanjem je pokazano kako analizirani nalazi po svojoj strukturi, morfologiji i dekoracijama pokazuju sličnost s keramičkim materijalima koji su pronađeni na drugim lokalitetima na otoku Pagu. Dio nalaza pripada razdoblju srednjega i ranoga novog vijeka, pa autorice zaključuju kako navedeni lokalitet predstavlja dugotrajnu naseljenost.

Sljedeći rad u časopisu je autorice Ane Konestra s naslovom *Posude s toponimijskim a la barbotine natpisom na istočnoj obali Jadrana - prijedlog interpretacije* (Vessels with a Toponymic a la barbotine Inscription on the Eastern Adriatic coast - a Suggestion of Interpretation) (str. 43-68). Tema ovoga rada je analiza triju posuda, od kojih su dvije dobro poznate s natpisom *Felix Arba* i *Salona* pronađene u Ninu i Janicama, a za koje se smatra da potječu s Raba odnosno Salone. Treća posuda do sada nije bila poznata i pronađena je na ninskoj nekropoli, ali se po značajkama može svrstati u prethodnu grupu iako je čitanje natpisa znatno otežano. Navedene posude predstavljaju se kao antički suveniri, a na temelju određenih analogija autorica

predlaže mogućnosti njihove upotrebe u transportu ili komercijalizaciji određenih lokalnih proizvoda koji su bili namijenjeni elitama.

Autor trećega rada je Ivan Basić s naslovom *Domišljanje kontinuiteta. Problem najstarijega trogirskog memorijalnog teksta* (Devising Continuity. The Problem of the Oldest Memorial Text of Trogir) (str. 69-128). U ovom radu autor se bavi istraživanjem memorijalnog teksta o najstarijoj crkvi Sv. Marije *de Platea* u Trogiru. Memorijalni tekst sačuvan je u dvije verzije, jedna je objavljena u djelu *Illyricum sacrum* Danijela Farlatija 1769., a druga je sačuvana u rukopisu Petra Lučića krajem 16. ili početkom 17. stoljeća. Detaljnom analizom navedenog teksta autor je došao do zaključka da tekst nije nastao u ranom srednjem vijeku te predlaže da se tekst tumači kao tvorevina trogirске komunalne elite iz 15. stoljeća, pri čemu je tekst u pisanom obliku nastao u 16. stoljeću.

Mladen Ančić autor je sljedećega rada koji nosi naslov *Neočekivani pobjednik: uspon Karla Roberta do vlasti* (The Unlikely Winner: Charles Robert's Rise to Power) (str. 127-156). Ovaj rad predstavlja potpuno novi pogled na okolnosti u kojima je Karlo Robert došao na vlast u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. U odnosu na uvriježena mišljenja u historiografiji, kada je u pitanju dolazak Karla Roberta na vlast, Ančić iznosi tezu kako je planiran i u konačnici izveden pohod njegova prebacivanja iz Napunja u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo. Analizom danih okolnosti toga vremena kao i izvornoga materijala, autor je došao do zaključka da je Karlo Robert predstavljao potencijalni izvor sukoba i prijepora u Napuljskom Kraljevstvu te ga se nastojalo prebaciti na istočnu obalu Jadrana. Autor se, također, bavi i analizom prilika početkom 14. stoljeća u kojima je Karlo, u potpuno novim okolnostima, uspio ostvariti nasljedno pravo na kraljevsko prijestolje.

Naslov sljedećeg rada glasi *Popis župa i naselja Šibenske biskupije iz sredine 15. stoljeća* (List of Parishes and Villages of the Mid-15th Century Šibenik Diocese) (str. 156-185) autora Kristijana Jurana. U ovom radu Juran analizira arhivski zapis poznat pod nazivom "katalog" ili "popis" župa i naselja Šibenske biskupije iz sredine 15. stoljeća. Porijeklo zapisa je prvotno pogrešno datirano 1298. godinom, a u kasnijim istraživanjima to je pomaknuto na kraj 14. stoljeća, dok se u konačnici nije utvrdilo da zapis potječe iz sredine 15. stoljeća. Zapis nije sačuvan u originalu nego u tri različita prijepisa koji potječu iz 16., 17. i 18. stoljeća.

Lovorka Čoralić autorica je rada s naslovom *Sinjani i Cetinjani - vojnici u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće)*

(The Sinj and Cetina Border Soldiers in the Venetian Overseas Ground Forces (the 18th Century) (str. 187-217). Na temelju arhivskoga gradiva sačuvanog u Archivio di Stato di Venezia autorica istražuje udjele Sinjana i Cetinjana u mletačkim pješačkim i konjaničkim odredima te njihovu zastupljenost u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću. Autorica analizira njihovu brojnost te učestalost spominjanja, kao i opće karakteristike vojnika. Na kraju rada nalazi se kao prilog pregled svih Sinjana i Cetinjana u mletačkoj kopnenoj vojsci.

Autor zadnjega rada u časopisu je Zdenko Dundović, a rad je naslovljen *O bratovštinama u crkvi Sv. Spasa (sv. Antuna opata) u Zadru* (On the Confraternities at the Church of the Holy Savior (St. Anthony the Abbot) in Zadar (str. 219-238). Ovaj rad temelji se na arhivskoj građi zadarskih knezova te izvješćima apostolskih vizitatora Dalmaciji tijekom 16. i 17. stoljeća. U radu se obrađuje pitanje ulaska bratovštine kožara i krznara te bratovštine sv. Antuna opata u crkvu Sv. Spasa u Zadru. Dundović na temelju arhivske građe utvrđuje, te ujedno ispravlja pogrešne tvrdnje povjesničara Carla Federica Bianchia iz 1877. godine, da je bratovština kožara djelovala u crkvi Sv. Spasa od svog utemeljenja, dok je bratovština sv. Antuna opata svoje djelovanje prenijela u crkvu Sv. Spasa tek u prvoj polovici 17. stoljeća. Budući da su dvije bratovštine djelovale u istoj crkvi, posebno se ističe spor oko služenja tom crkvom, pri čemu je naglašeno kako je bratovština sv. Antuna opata dobila određenu prednost.

Posljednji broj časopisa *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* donosi vrlo vrijedne izvorne znanstvene radove koji pokrivaju razdoblje od prapovijesti pa sve do 18. stoljeća. Tvrdnje autora potkrijepljene su ili arheološkim ili arhivskim istraživanjima. U tom pogledu predstavljaju iznimno vrijedan doprinos hrvatskoj historiografiji, pa se časopis može preporučiti i znanstvenoj i široj čitalačkoj javnosti.

Goran Mijočević